

NL

NL

NL



COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 19.10.2009
COM(2009)532 definitief

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE

Auteursrecht in de kenniseconomie

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE

Auteursrecht in de kenniseconomie

(Voor de EER relevante tekst)

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
2.	HET GROENBOEK EN DE OPENBARE RAADPLEGING	3
3.	VOLGENDE STAPPEN: VOORTBOUWEN OP DE RESULTATEN VAN DE RAADPLEGING	5
3.1.	Bibliotheken en archieven.....	5
3.2.	Verweesde werken	6
3.3.	Onderwijs en onderzoek.....	7
3.4.	Personen met een handicap	9
3.5.	Door de gebruiker gemaakte inhoud.....	11
4.	CONCLUSIES	11

1. INLEIDING

De totstandkoming, het verkeer en de verspreiding van kennis in de interne markt houden rechtstreeks verband met de ruimere doelstellingen van de Lissabonstrategie. De technologische ontwikkelingen hebben de beschikbaarheid van informatie in elektronische vorm in de hand gewerkt.

Bibliotheken zetten grootschalige digitaliseringsprojecten op om hun archieven te bewaren en/of online te verspreiden, waarbij ook verweesde werken worden gebruikt (werken waarvan de rechthebbenden niet kunnen worden geïdentificeerd of opgespoord). Onderzoek- en onderwijsinstellingen verlangen een grotere flexibiliteit om materiaal te verspreiden, onder meer in het kader van grensoverschrijdend afstandsonderwijs. Personen met een handicap blijven problemen ondervinden om toegang te krijgen tot informatie of kennisproducten. Met name visueel gehandicapte personen dringen erop aan dat zij hun "leeshonger" kunnen stillen – slechts 5% van alle Europese publicaties is beschikbaar in een voor hen toegankelijk formaat, een situatie die nog gecompliceerd wordt door beperkingen op verspreiding over de grenzen heen, zelfs tussen landen met eenzelfde taal.

Uitgevers en auteurs maken zich er zorgen over dat door bibliotheken opgezette en andere grootschalige digitaliseringsprojecten en ook de online verspreiding van hun werken zonder voldoende zorgvuldig zoeken naar rechthebbenden, inbreuk kunnen maken op hun auteursrecht en hun inkomstenstroom kunnen doen opdrogen. De uitgevers stellen dat zij nu al circa 90% van alle wetenschappelijke tijdschriften online beschikbaar stellen, investeren in nieuwe en innovatieve elektronische presentaties (bv. e-boeken), onder meer voor afstandsonderwijs, en zorgen voor toegankelijkheid voor visueel gehandicapte personen.

In die context zette de Commissie een openbare raadpleging op over het groenboek Auteursrecht in de kenniseconomie¹. Het was de bedoeling na te gaan hoe een brede verspreiding van kennis in de interne markt, met name in de e-omgeving, kan worden bereikt in de context van de bestaande auteursrechtwetgeving, inzonderheid Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (hierna "de richtlijn" genoemd)². Deze mededeling bevat een overzicht van de resultaten van de raadpleging. Er wordt een reeks voorbereidende maatregelen in aangekondigd, die een stevige basis zullen leggen voor concrete follow-upinitiatieven, als een onderdeel van een ambitieuze en integrale strategie op het gebied van intellectuele eigendomsrechten, die door de volgende Commissie zal worden gepresenteerd.

2. HET GROENBOEK EN DE OPENBARE RAADPLEGING

In het groenboek werd ingegaan op algemene vraagstukken betreffende uitzonderingen op exclusieve rechten. Onderzocht werd of uitzonderingen die zeer relevant zijn voor de verspreiding van kennis moeten worden ontwikkeld. Voorts werd ingegaan op het vraagstuk van contractuele afspraken en licentiemodellen. De vraag werd opgeworpen of in het tijdperk van digitale verspreiding uitzonderingen en beperkingen moeten worden uitgewerkt, met

¹ COM(2008) 466.

² Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, PB L 167 van 22.6.2001, blz. 10-19.

name voor bibliotheken en archieven, onderwijs en onderzoek, en voor personen met een handicap. Ten slotte werden vragen aan de orde gesteld met betrekking tot verweesde werken en consumentenkwesities zoals door de gebruiker gemaakte inhoud.

De openbare raadpleging heeft 372 antwoorden opgeleverd. De Commissie heeft opmerkingen ontvangen van: (i) uitgevers (56); (ii) maatschappijen voor collectief auteursrechtenbeheer en licentieverlenende instellingen (47); (iii) universiteiten (47); (iv) bibliotheken, archieven en musea (114); (v) brancheorganisaties uit industrie en handel (30); (vi) organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen (4); (vii) lidstaten (11); en (viii) anderen (63).

In grote trekken werden twee uiteenlopende standpunten ingenomen. Bibliotheken, archieven en universiteiten komen op voor het "publieke belang" door te pleiten voor een lossere auteursrechtstelsel. Uitgevers, collectieve beheersmaatschappijen en andere rechthebbenden voeren aan dat licentieovereenkomsten de beste manier zijn om de verspreiding van kennis te verbeteren en de gebruikers een ruimere, effectieve toegang tot werken aan te bieden.

Bibliotheken en academici stellen dat sommige uitzonderingen voor de kennis-economie belangrijker zijn dan andere. Zij zijn voorstander van een verplichte kern van "uitzonderingen in het publieke belang" om de "toegang tot kennis" te vergemakkelijken³. Ze verwachten voorts dat deze uitzonderingen niet worden uitgehold door technische beschermingsvoorzieningen. De grenzen van het auteursrecht moeten door de wetgever worden vastgesteld.

Uitgevers, collectieve beheersmaatschappijen en andere rechthebbenden zijn van oordeel dat een even bevredigend resultaat kan worden behaald door middel van contracten, die vaak op maat zijn gesneden voor de nieuwe technologieën. De uitgevers stellen dat verplichte uitzonderingen de economische beloning zouden kunnen tenietdoen en het zogenaamde "free-riding" in de hand zouden kunnen werken.

Het ontstaan van een onlinecultuur van delen en uitwisselen van gegevens, datamining en interactief leren heeft geleid tot een verschil van inzicht tussen degenen die naar een lossere auteursrechtstelsel toe willen en anderen die het status quo willen behouden⁴. De uitdaging bestaat erin deze belangen met elkaar te verzoenen. Er staan de Commissie meerdere beleidsinstrumenten ter beschikking om dit te bereiken.

³ Als mogelijke verplichte uitzonderingen uit Richtlijn 2001/29/EG worden onder meer voorgesteld: (i) thuishopiëren (artikel 5, lid 2, onder b)); (ii) reproductie door bibliotheken, archieven en musea (artikel 5, lid 2, onder c)); (iii) gebruik voor educatieve en wetenschappelijke doeleinden (artikel 5, lid 3, onder a)); (iv) gebruik door personen met een handicap (artikel 5, lid 3, onder b)); (v) gebruik voor nieuwsverslaggeving en persoverzichten (artikel 5, lid 3, onder c)); en (vi) gebruik voor citaten in het kader van kritieken en recensies (artikel 5, lid 3, onder d)).

⁴ De "driestappentoets" is neergelegd in artikel 10 van het WIPO-verdrag inzake het auteursrecht, in artikel 16 van het WIPO-verdrag inzake uitvoeringen en fonogrammen en in artikel 5, lid 5, van de richtlijn.

3. VOLGENDE STAPPEN: VOORTBOUWEN OP DE RESULTATEN VAN DE RAADPLEGING

In dit deel van de mededeling worden de belangrijkste resultaten van de raadpleging gepresenteerd met betrekking tot de vraagstukken van de digitale bewaring en verspreiding van wetenschappelijk, cultureel en onderwijsmateriaal, het gebruik van verweesde werken, de toegang tot kennis voor personen met een handicap en door de gebruiker zelf gemaakte inhoud. Voorts wordt aangegeven welke maatregelen de Commissie voornemens is te nemen om passende oplossingen te vinden voor de problemen die de raadpleging aan het licht heeft gebracht.

3.1. Bibliotheken en archieven

Twee cruciale kwesties kwamen naar voren: het maken van digitale kopieën van materiaal uit de bibliotheekcollecties met het oog op de bewaring ervan en de elektronische verspreiding van deze kopieën onder gebruikers.

In het huidige wettelijke kader genieten bibliotheken en archieven geen algemene uitzondering voor het digitaliseren van hun gehele collecties (grootschalige digitalisering). De desbetreffende exceptie is beperkt tot welbepaalde reproductiehandelingen voor niet-commerciële doeleinden⁵. Voor de digitalisering van bibliotheekcollecties is derhalve de voorafgaande toestemming van de rechthebbenden vereist. De bibliotheken voeren aan dat dit systeem van "voorafgaande toestemming" aanzienlijke transactiekosten meebrengt (de uitgevers bezitten niet vaak de "digitale" rechten en de kosten van een individuele vereffening van rechten zijn te hoog). Bijkomende problemen doen zich voor wanneer het gedigitaliseerde materiaal bestaat uit niet-gepubliceerde brieven, privédagboeken en zakelijke bescheiden. In dit verband beklemtonen bibliotheken en archieven hun onvervangbare rol op het gebied van de bewaring en het beheer van het culturele erfgoed op lange termijn. Deze belanghebbenden wijzen erop dat zij meer doen dan uitgevers, aangezien hun opdracht erin bestaat te handelen in het publieke belang, terwijl uitgeverijen commerciële ondernemingen zijn. Instellingen van openbaar belang willen hun collecties ook online toegankelijk maken, in het bijzonder werken die commercieel niet verkrijgbaar zijn, en argumenteren dat dit niet beperkt mag blijven tot toegang in de gebouwen van de instelling zelf⁶. Het vraagstuk van de digitalisering werd uitgebreid besproken en een begin van consensus werd bereikt in de deskundigengroep op hoog niveau voor digitale bibliotheken. Een memorandum van overeenstemming inzake het zorgvuldig zoeken naar rechthebbenden werd ondertekend door culturele instellingen en rechthebbenden. Er zijn echter voor de hierboven genoemde problemen nog geen bindende oplossingen gevonden.

Uitgevers en beheersmaatschappijen zien geen enkele reden om de huidige uitzonderingen op het stuk van bewaring en beschikbaarstelling voor bibliotheken en archieven te verruimen. Zij bepleiten het behoud van het bestaande systeem van licentieregelingen en contractuele afspraken met het oog op digitalisering en uitbreiding van de online-toegankelijkheid van werken. Volgens hen zou een versoepeling van de huidige uitzondering om bibliotheken, archieven en onderwijsinstellingen toe te staan onlinediensten aan te bieden aan gebruikers de positie van de rechthebbenden ondermijnen, de uitgevers oneerlijke concurrentie aandoen en

⁵ Artikel 5, lid 2, onder c), van de richtlijn.

⁶ Volgens de geldende auteursrechtelijke regels is dit alleen toegestaan voor onderzoek of privéstudie, via speciale terminals in de gebouwen van de bibliotheken (artikel 5, lid 3, onder n), van de richtlijn).

hen ontmoedigen om in nieuwe bedrijfsmodellen te investeren. Bibliotheken moeten essentiële diensten blijven aanbieden, maar het online aanbieden van materiaal behoort niet gelijk te staan met gratis toegang voor gebruikers of het recht om beschermde werken zonder betaling te verkrijgen en te gebruiken. Het verhinderen van "digitale lekkages" is absoluut noodzakelijk als men de uitzonderingen voor bibliotheken beperkt tot het online beschikbaar stellen van werken binnen hun gebouwen.

Volgende stappen

De raadpleging heeft aan het licht gebracht dat een stelsel van voorafgaande toestemming voor allerlei initiatieven van bibliotheken op termijn slechts houdbaar is als er eenvoudige en kostenefficiënte systemen voor het vereffenen van de rechten voor digitalisering en online verspreiding bestaan. In 2010 zal de Commissie de werkzaamheden op EU-niveau voortzetten om de auteursrechtelijke aspecten van deze problemen aan te pakken in het kader van de nieuwe strategie inzake intellectuele eigendomsrechten. Daarbij zal onder meer werk worden gemaakt van het uitklaren van de juridische consequenties van grootschalige digitalisering en van mogelijke oplossingen voor het vraagstuk van de transactiekosten voor de vereffening van de rechten. Alle mogelijke opties dienen te worden onderzocht, inclusief collectieve licentieverlening, eventueel aangevuld met een stelsel van verruimde collectieve licenties, waarbij een rechtenbeheerder geacht wordt "buitenstaanders" – rechthebbenden die formeel geen lid zijn van het vereffeningstelsel – te vertegenwoordigen, en regels inzake het zorgvuldig zoeken naar rechthebbenden.

Op grond daarvan zal de Commissie nagaan of er behoefte is aan extra initiatieven in het kader van de nieuwe strategie, zoals de eventuele invoering van een wettelijke uitzondering voor dergelijke digitaliseringsprojecten.

3.2. Verweesde werken

Verweesde werken zijn werken waarop auteursrecht geldt, maar waarvan de rechthebbenden niet kunnen worden geïdentificeerd of opgespoord. Beschermde werken kunnen verweesde werken worden als de gegevens over de auteur en/of andere relevante rechthebbenden (zoals uitgevers, fotografen of filmproducenten) ontbreken of achterhaald zijn.

Een werk kan pas worden geëxploiteerd nadat de voorafgaande toestemming van de rechthebbenden is verkregen. In het geval van verweesde werken is het verkrijgen van een dergelijke toestemming niet mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat miljoenen werken niet kunnen worden gekopieerd of anderszins gebruikt: bv. een foto kan niet worden gebruikt om een persartikel te illustreren, een boek kan niet worden gedigitaliseerd of een film kan niet worden gerestaureerd voor publieke vertoning. Er bestaat tevens een risico dat een significant aantal verweesde werken niet kan worden opgenomen in een project van grootschalige digitalisering en bewaring van erfgoed zoals *Europeana* of soortgelijke projecten.

Bibliotheken, universiteiten, archieven, sommige commerciële gebruikers en verscheidene lidstaten stellen dat het probleem met de bestaande instrumenten, zoals Aanbeveling 2006/585/EG⁷ van de Commissie of het memorandum van overeenstemming van 2008 inzake

⁷ Aanbeveling 2006/585/EG van de Commissie betreffende de digitalisering en online-toegankelijkheid van cultureel materiaal en digitale bewaring.

verweesde werken en de daarmee samenhangende richtsnoeren inzake het zorgvuldig zoeken naar rechthebbenden, erin bestaat dat het geen in rechte bindende instrumenten zijn en dat het vraagstuk van de grootschalige digitalisering er niet in wordt behandeld. Aangezien niet-wetgevende initiatieven niet alleen onvoldoende rechtszekerheid bieden maar ook niets afdoen aan het feit dat het gebruik van verweesde werken een inbreuk op het auteursrecht inhoudt, bepleiten zij een wetgevende aanpak op Europees niveau die verschillende vormen van gebruik van verweesde werken mogelijk maakt. De nadruk wordt er tevens op gelegd dat er belemmeringen voor het intracommunautaire verkeer in verweesde werken zouden kunnen ontstaan indien elke lidstaat zijn eigen regels zou vaststellen om het probleem aan te pakken.

Voor uitgevers, beheersmaatschappijen en andere rechthebbenden zijn verweesde werken een kwestie van vereffening van rechten. Zij staan sceptisch tegenover de invoering van een algemene uitzondering voor het gebruik van verweesde werken. Voor hen komt het er vooral op aan te garanderen dat te goeder trouw en zorgvuldig wordt gezocht om de rechthebbenden te identificeren en op te sporen, met gebruik van bestaande databases⁸.

Volgende stappen

Het uiteindelijke doel van de aanpak van verweesde werken – de digitalisering, bewaring en verspreiding ervan – is het opstellen van gemeenschappelijke normen met betrekking tot het zorgvuldig zoeken naar de eigenaars van verweesde werken en het oplossen van het probleem van de potentiële inbreuk op het auteursrecht bij het gebruik van verweesde werken. Als een essentieel onderdeel van de nieuwe integrale strategie inzake intellectuele eigendomsrechten moet een initiatief met betrekking tot verweesde werken EU-breed rechtszekerheid scheppen, de voor innovatie noodzakelijke kennisstroom faciliteren en elke belemmering van het intracommunautaire handelsverkeer in verweesde werken voorkomen.

Het probleem van de verweesde werken zal worden onderzocht in het kader van een effectbeoordeling, waarbij diverse methoden om de digitalisering en verspreiding van verweesde werken te vergemakkelijken onder de loep zullen worden genomen. Enkele mogelijke benaderingswijzen zijn, onder meer, een in rechte bindend zelfstandig instrument betreffende de vereffening en de wederzijdse erkenning van verweesde werken, een uitzondering op de richtlijn van 2001 en richtsnoeren over de grensoverschrijdende wederzijdse erkenning van verweesde werken.

De Commissie zal met de effectbeoordeling een aanvang maken in 2009.

3.3. Onderwijs en onderzoek

Dank zij de moderne informatie- en communicatietechnieken krijgen onderwijs, studie en onderzoek steeds meer een internationaal en grensoverschrijdend karakter. De toegang tot en het gebruik van informatie is niet langer ruimtelijk beperkt. Onderwijs en onderzoek beperken

⁸ Verscheidene uitgevers, organisaties die reproductierechten beheren en bibliotheken zijn beginnen samen te werken in het kader van het door de EU gefinancierde ARROW-project (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works) om gebruikers die hun collecties willen digitaliseren te voorzien van informatie over de status van beschermde werken. Het ARROW-project kan als een belangrijke eerste stap worden beschouwd; het dekt echter voorlopig nog niet alle lidstaten. ARROW is ook niet gerechtigd om licenties af te geven voor het scannen en verspreiden van beschermde werken.

tot een welbepaalde locatie wordt dan ook in strijd geacht met de realiteit van het moderne leven.

Een kwestie die zich hierbij aandient is het mogelijke verschil tussen wetenschappelijke publicaties en publicaties met literaire en artistieke ambities. Terwijl wetenschappelijke en geleerde auteurs andere bronnen van inkomen hebben en publiceren om het onderzoek en de wetenschap te bevorderen, moeten literaire auteurs (zoals romanschrijvers) de kost verdienen met de publicatie van hun werken. Om nodeloze duplicering van onderzoek te voorkomen, dienen de gepubliceerde resultaten van met overheidsgeld gefinancierd onderzoek beschikbaar te zijn voor de hele wetenschappelijke gemeenschap en zelfs voor het grote publiek. Alle onderzoek bouwt immers voort op eerder onderzoek. Onder die omstandigheden vormen 'open toegang'-publicatie en open repositories van gepubliceerde artikelen een oplossing.

Bibliotheken en universiteiten wijzen op de complexiteit en het versnipperde karakter van het huidige systeem van licentieovereenkomsten met uitgevers. Een gemiddelde Europese universiteit moet honderd of meer licenties ondertekenen voor het gebruik van digitaal onderzoeksmateriaal dat door verschillende uitgevers wordt geleverd⁹. Onderzoeken wat elk van deze afzonderlijke licenties toestaat met betrekking tot bv. toegang, afdrucken, opslag en kopiëren geeft een hoop rompslomp. Er wordt voorts de aandacht op gevestigd dat transnationale licenties binnen de EU moeilijk zo niet onmogelijk zijn. De bibliotheken en universiteiten stellen dat het praktischer en efficiënter zou zijn één centrale organisatie te hebben die een brede waaier van onlinerechten verleent met betrekking tot digitaal materiaal. Zij vragen om verplichte uitzonderingen voor onderwijs en onderzoek, die uitdrukkelijk ook moeten gelden voor afstandsonderwijs. De bibliotheken en universiteiten uiten ook hun bezorgdheid over het feit dat abonnementen op tijdschriften middelen opslokken die zij anders aan onderzoek of onderwijs zouden kunnen besteden¹⁰.

Uitgevers voeren aan dat licentieregelingen, beter dan bindende wettelijke bepalingen, de vereiste soepelheid bieden om tegemoet te komen aan de eisen van onderwijs en onderzoek, met inbegrip van afstandsonderwijs. Zij beklemtonen dat zij bibliotheken, onderwijs- en onderzoeksinstellingen door middel van diverse licentieovereenkomsten in ruime mate elektronische toegang tot hun databases, tijdschriften en boeken aanbieden. Wanneer werken beschikbaar worden gesteld voor afstandsonderwijs of thuisgebruik, is het volgens de uitgevers zeer belangrijk te garanderen dat de toegang beperkt blijft tot de doeleinden waarvoor het materiaal bestemd is (niet-commercieel en educatief gebruik).

Volgende stappen

De komst van internet, met zijn mogelijkheden om kennis en wetenschap over alle grenzen heen te verspreiden, heeft de Commissie ertoe gebracht om, in nauw overleg met de belanghebbenden, reeds concrete actie te ondernemen met betrekking tot de vrije toegankelijkheid van de resultaten van onderzoek dat met overheidsgeld is gefinancierd. Daarmee zal de Commissie, voor zover nodig, in de komende jaren doorgaan.

⁹ Zie de bijdrage van de Internationale Federatie van bibliotheekverenigingen.

¹⁰ Zo kost bv. een abonnement op het Brain Research Journal, uitgegeven door Reed Elsevier, €20 835 per jaar (prijzen 2008) – bijdrage ULB, blz. 3, voetnoot 6.

De rompslomp die een gemiddelde Europese universiteit heeft met licenties, moet worden verminderd. De Commissie zal met de belanghebbenden overleggen over de beste manier om iets te doen aan de versnipperde wijze waarop universiteiten thans de gebruiksrechten op wetenschappelijke tijdschriften moeten verwerven.

Wat afstandsonderwijs betreft, zal de Commissie blijven toezien op de ontwikkeling van een geïntegreerde Europese ruimte voor grensoverschrijdend afstandsonderwijs. Zo nodig zullen extra begeleidende maatregelen voor een dergelijke Europese ruimte in overweging worden genomen.

3.4. Personen met een handicap

Het debat betreffende uitzonderingen op het auteursrecht ten behoeve van personen met een handicap draait om hun fundamentele recht, dat verankerd is in het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap¹¹, op gelijke toegang tot informatieproducten, publicaties en cultuuruitingen in toegankelijke vorm. Gelijke behandeling van personen met een handicap inzake toegang tot en levering van goederen en diensten is eveneens opgenomen in het voorstel van de Commissie voor een richtlijn van de Raad betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid¹².

Organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen, wijzen op de zogenaamde "leeshongersnood" – slechts 5% van de in Europa gepubliceerde boeken worden elk jaar omgezet in toegankelijke formaten zoals audio, braille of groteletterboeken. Voorts stellen zij dat ongeveer 95% van het beschikbare materiaal wordt verstrekt door gespecialiseerde instellingen, gefinancierd via liefdadigheid of met overheidssubsidies, die werken op grond van uitzonderingen op het auteursrecht. Visueel gehandicapte personen en anderen die geen gedrukte media kunnen lezen, voeren aan dat zij op dezelfde voorwaarden en tegen vergelijkbare prijzen als ieder ander toegang moeten hebben tot boeken en ander beschermd materiaal. Hun voorkeursoplossing is dat uitgeverij van meet af aan werken aanbieden in toegankelijke formaten die gemakkelijk kunnen worden omgezet in audio, braille of groteletterdruk.

Ofschoon alle lidstaten uitzonderingen op het auteursrecht hebben opgenomen in hun nationale wetgeving, is deze aanpak niet geharmoniseerd, hetgeen tot een zekere mate van rechtsonzekerheid leidt. Van groter belang is dat het grensoverschrijdende verkeer van de reeds beperkte hoeveelheid materiaal wordt belemmerd door de territoriale beperking van de uitzonderingen op grond van de nationale wetgeving. Om een omgezet werk naar een andere lidstaat uit te voeren, zou een organisatie de rechten in het land van bestemming moeten aankopen, hetgeen een zeer dure aangelegenheid is. Technische beschermingsvoorzieningen worden genoemd als een extra belemmering, aangezien zij verhinderen dat wettelijk verworven werken door organisaties of individuen worden omgezet in toegankelijke formaten. Om al die redenen bepleiten personen met een handicap een gestandaardiseerde en alomvattende bindende uitzondering op het auteursrecht, die geldt voor de hele EU.

¹¹ Het VN-Verdrag is door alle EU-lidstaten en de Europese Gemeenschap ondertekend. Met name de artikelen 4, 9, 21 en 30 zijn relevant.

¹² (COM(2008) 426 definitief).

De uitgevers zijn het ermee eens dat het primordiale doel moet zijn dat de meeste boeken beschikbaar zijn in een toegankelijk formaat. Hun standpunt is dat dit het best wordt bereikt op basis van de reeds bestaande vrijwillige licentieregelingen, eerder dan door bindende uitzonderingsbepalingen. De uitgevers en rechthebbenden wijzen op een reeks vrijwillige licentieregelingen voor personen met een visuele of leeshandicap, die gangbaar zijn in de EU¹³. Zij wijzen erop dat de maatschappelijke kosten van het verlenen van toegang tot werken niet uitsluitend door de uitgevers zelf horen te worden gedragen. Terzelfder tijd hebben zij zich bereid verklaard de problemen in verband met de toegang door personen met een handicap op te lossen via een platform van belanghebbenden, waarbij het doel moet zijn werken aanpasbaar te maken voor visueel gehandicapte personen.

Volgende stappen

Het onmiddellijke doel is de uitgevers aan te moedigen om meer werken te maken in formaten die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. Technische beschermingsvoorzieningen mogen de omzetting van wettelijk verkregen werken in toegankelijke formaten niet belemmeren. Bij contractuele licentieverlening moeten de wettelijke uitzonderingen voor personen met een handicap, inzonderheid visueel gehandicapte personen, in acht worden genomen¹⁴. Uit de raadpleging is gebleken dat er gespreid over de EU tal van samenwerkingsinitiatieven worden genomen voor personen met een visuele of leeshandicap. Die maatregelen moeten worden bespoedigd en in de hele EU in de praktijk worden gebracht.

Als een eerste stap zal de Commissie tegen eind 2009 een forum met de belanghebbenden organiseren over de behoeften van personen met een handicap, en met name visueel gehandicapte personen. Op het forum zal aandacht worden besteed aan de verschillende problemen waarmee personen met een handicap worden geconfronteerd, en aan de mogelijke beleidskeuzen ter zake. Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap moet dienen als de maatstaf waaraan vooruitgang op dit gebied wordt afgemeten.

Het forum moet ook nagaan hoe ongehinderde uitvoer van omgezette werken naar een andere lidstaat kan worden aangemoedigd, terwijl toch wordt gewaarborgd dat rechthebbenden afdoende worden vergoed voor het gebruik van hun werk. Er moet uitgebreid worden ingegaan op de wederzijdse erkenning en het vrij verkeer van informatie, publicaties, leermiddelen en cultureel materiaal dat toegankelijk is voor personen met een handicap, en worden nagedacht over vraagstukken in verband met de toegankelijkheid van online inhoud.

Op grond van de resultaten van het forum zal de Commissie beoordelen of verdere initiatieven noodzakelijk zijn.

¹³ Voorbeelden van nationale licentieregelingen, vrijwillige afspraken of richtsnoeren worden gegeven door de Federatie van Europese uitgevers (blz. 11-13), de UK Publishers Association (blz. 5, 13 en bijlagen) en het Copyright Licensing Agency (blz. 3 en 8).

¹⁴ De British Library constateerde dat in een steekproef van 100 licenties die zij met elektronische uitgevers had afgesloten, slechts twee rekening hielden met de uitzonderingen voor visueel gehandicapten.

3.5. Door de gebruiker gemaakte inhoud

Web 2.0-applicaties zoals blogs, podcasts, wiki en het delen van bestanden of video's, stellen gebruikers in staat om gemakkelijk tekst, video's en afbeeldingen te produceren en uit te wisselen. Dit heeft de ontwikkeling van nieuwe applicaties op internet aangewakkerd en het vraagstuk van door de (amateur)gebruiker gemaakte inhoud aan de orde gesteld, waarbij de consument in toenemende mate de schepper van inhoud wordt, soms met gebruikmaking van auteursrechtelijk beschermd materiaal als basis voor zijn schepping.

In het groenboek zijn de bestaande uitzonderingen onder de loep genomen, die relevant zouden kunnen zijn voor door de gebruiker gemaakte inhoud (citeren ten behoeve van kritieken of recensies, incidenteel gebruik en karikaturen, parodieën of pastiches)¹⁵ en werd de mogelijke invoering van een nieuwe uitzondering voor 'creatieve, transformatieve en afgeleide werken' overwogen.

Uit de raadpleging is naar voren gekomen dat de meeste belanghebbenden het nog te vroeg vinden om regulerend op te treden ten aanzien van door de gebruiker gemaakte inhoud. Er is twijfel over wat precies als door de gebruiker gemaakte inhoud moet worden beschouwd. Het is ook onduidelijk of naast amateurs ook professionals moeten kunnen profiteren van bijzondere regels met betrekking tot door de gebruiker gemaakte inhoud en hoe een onderscheid tussen beide groepen kan worden gemaakt of hoe de regels ter zake zich moeten verhouden tot bestaande beperkingen zoals het citaatrecht, het incidenteel gebruik en karikaturen, parodieën of pastiches.

Volgende stappen

Aangezien door de gebruiker gemaakte inhoud nog een verschijnsel in volle ontwikkeling is, neemt de Commissie zich voor nader onderzoek te doen naar de specifieke behoeften van niet-professionele makers die zich baseren op beschermde werken om hun eigen werken te creëren. De Commissie zal verder overleg plegen over oplossingen voor een vlottere, betaalbare en gebruiksvriendelijke regeling voor de vereffening van rechten ten behoeve van amateurgebruikers.

4. CONCLUSIES

De belangrijkste conclusie van deze discussie is dat het beleid inzake auteursrecht moet worden toegesneden op het aangaan van de uitdagingen die de op internet gebaseerde kenniseconomie aan de orde stelt¹⁶. Daarnaast is een correcte bescherming van intellectuele eigendomsrechten van doorslaggevend belang om innovatie in de kenniseconomie te stimuleren. De verschillende belangen moeten zorgvuldig worden afgewogen. Het in deze mededeling aangekondigde voorbereidende werk zal een stevige basis leggen voor passende follow-upmaatregelen als een wezenlijk onderdeel van de toekomstige integrale strategie op het gebied van intellectuele eigendomsrechten. Daartoe zal de Commissie actief blijven overleggen met alle belanghebbenden, inclusief de wetenschappelijke gemeenschap, de bibliotheken en het grote internetgeletterde publiek.

¹⁵ Artikel 5, lid 3, onder d), i) en k), van de richtlijn.

¹⁶ De Commissie zal sommige van de meer algemene aspecten van dit vraagstuk behandelen in de mededeling over creatieve inhoud in de informatiemaatschappij, die zij weldra zal uitbrengen.

De Commissie verbindt zich ertoe te zorgen voor de passende follow-upmaatregelen in het kader van haar toekomstige strategie inzake intellectuele eigendom. In de onmiddellijke toekomst is het meest geschikte instrument voor de aanpak van veel van de in het groenboek aan de orde gestelde vraagstukken een gestructureerde dialoog tussen de belanghebbenden, die door de diensten van de Europese Commissie wordt gefaciliteerd. Met name de dialoog over het vervaardigen van informatieproducten, publicaties en cultureel materiaal in vormen die toegankelijk zijn voor personen met een handicap, moet bij voorrang worden aangevat. Een andere prioriteit moet het vinden van passende oplossingen zijn in verband met de verlening van licenties voor grootschalige digitalisering in een Europese context. De Commissie zal voorts een effectbeoordeling verrichten over de wijze waarop de problemen in verband met de vereffening van rechten voor "verweesde" werken kunnen worden aangepakt. In die effectbeoordeling zal worden onderzocht wanneer het zoeken naar rechthebbenden vóór het gebruik van verweesde werken als voldoende zorgvuldig moet worden beschouwd en zal de wederzijdse erkenning van de status van verweesd werk over heel Europa worden geanalyseerd.